

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Каташинський Є.О.

студент,

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУТУ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ У ЦИВІЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Збереження національної пам'яті, культури, історії та традиції є однією з передумов становлення та розвитку нації. Без збереження культурної спадщини неможна зберегти історію. Перші роки після проголошення незалежності були часом непростих реформувань усієї системи права. Динамічні процеси законодавчих змін не завжди мали позитивний вплив на становлення та розвиток інституту культурної спадщини. Ці процеси ускладнили правозастосовну діяльність компетентних суб'єктів. Саме тому дослідження цієї теми, розробка шляхів вирішення цього питання має дуже важливе доктринальне значення.

Культурна спадщина – це сукупність успадкованих людством від попередніх поколінь об'єктів культурної спадщини (абз. 2 ч. 1 ст. 1 ЗУ «Про охорону культурної спадщини»). Під об'єктом культурної спадщини законодавець розуміє визначне місце, споруду (витвір), комплекс (ансамбль), їхні частини, пов'язані з ними рухомі предмети, а також території чи водні об'єкти, інші природні, природно-антропогенні або створені людиною об'єкти незалежно від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінність... і зберегли свою автентичність. На цьому прикладі бачимо, що законодавець не намагається ввести певні узагальнюючі категорії, а обмежується лише перерахуванням тих чи інших об'єктів.

На даний момент у законодавстві існує велика кількість суміжних схожих понять, чіткого тлумачення яким законодавець не надає [1, с. 17].

В.Ф. Зверховська дуже чітко визначає ознаки культурних цінностей: а) унікальність (єдиний і неповторний, у своєму роді, предмет, винятковий за своїми художніми та іншими якостями чи такий, що став великою рідкістю); б) значимість для суспільства; в) особливий правовий режим; г) культурні цінності можуть перебувати у цивільному обігу чи бути виключеними з нього. Крім того, не існує часового або вартісного критерію визнання певної речі культурною цінністю [2, с. 109].

За природними властивостями культурні цінності поділяються на: рухомі та нерухомі, національного та місцевого значення [6].

Об'єкти культурної спадщини можуть виступати як об'єкти права власності та зобов'язальних правовідносин.

Пам'ятка може перебувати у державній, комунальній або у приватній власності (ст. 17 ЗУ «Про охорону культурної спадщини»). Більша частина культурних цінностей знаходиться у державній власності.

До способів набуття державою права власності на культурну цінність відносять: а) викуп пам'ятки у випадках, передбачених законом; б) виявлення скарбу, що становить культурну цінність (ч. 4 ст. 343 ЦК); в) виявлення предметів, які були виявлені під час археологічних досліджень (ч. 1, 2 ст. 18 ЗУ «Про охорону археологічної спадщини»).

Суб'єктами права приватної власності на культурні цінності можуть бути фізичні та юридичні особи, що набувають таке право на підставі: а) придбання; б) знахідки; в) набутті права власності за набувальною давністю.

Особи приватного права можуть придбати об'єкт культурної спадщини лише за умови укладення з відповідним органом охорони культурної спадщини охоронного договору. Державою встановлений перелік пам'яток, які не підлягають приватизації.

Набути право власності за набувальною давністю можна лише на рухомі культурні цінності, крім випадків, встановлених ЦК [2, с. 135-138].

Власник культурної цінності має зобов'язання: 1) утримування майна, що належить йому, якщо інше не встановлено законом або договором [7, ст. 322]; 2) укладання охоронного договору із компетентним органом після придбання цінності. Порядок укладання охоронних договорів та їхні типові форми затверджені відповідною постановою КМУ [5, ст. 23]; 3) держава має право на привілейовану купівлю пам'яток, що належать до недержавної частини Музейного фонду України; 4) встановлюється спеціальний порядок придбання у власність держави культурних цінностей, що заявлені до вивозу за кордон [4, ст. 20]; 5) забезпечення публічного доступу до пам'яток; 6) держава вправі звернутися до суду з позовом про примусове відчуження або викуп пам'ятки у випадку, якщо в результаті діянь власника пам'ятці загрожує пошкодження або знищення.

Також виділяють підстави припинення права власності: а) викуп пам'ятки у випадках, передбачених законом; б) знищення.

КК України передбачає відповідальність за умисне незаконне знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини чи їх частин (ч. ч. 2-5 ст. 298).

Об'єкти культурної спадщини можуть виступати ще й як об'єкти зобов'язальних правовідносин.

Група зобов'язань з передачі культурних цінностей у власність включає договори купівлі-продажу, міни та ін. Договори купівлі-продажу нерухомих культурних цінностей укладаються за загальними правилами, тобто у письмовій формі з нотаріальним посвідченням і подальшою державною реєстрацією прав, що з нього виникають [7, ст. 657]. В.Ф. Зверховська зазначає, що спеціальні вимоги законодавства щодо договору купівлі-продажу пам'яток культурної спадщини передбачають:

а) повідомлення у письмовій формі відповідного органу охорони культурної спадщини про намір продати пам'ятку [7, ст. 20]; б) наявність згоди від даного органу на відчуження пам'ятки [7, абз. 1 ч. 1 ст. 18];

в) укладання охоронного договору між покупцем та органом охорони культурної спадщини [2, с. 141-143].

До способів оплатного відчуження культурних цінностей відноситься також договір міни [7, ст. 715]. Цей договір має багато спільного із договором купівлі-продажу, тому до нього застосовуються загальні положення про купівлю-продаж [7, ст. 716].

Пам'ятки можуть здаватись в оренду для розміщення в них музеїв, виставок, для пансіонатів, готелів, туристичних баз, ресторанів, для розміщення офісів та різних установ. Проте їх використання з метою господарювання не повинно завдавати шкідливого впливу на будівлю, особливо її художню оздобу [3, с. 55]. Договір найму (оренди) нерухомих культурних цінностей укладається у письмовій формі та підлягає державній реєстрації відповідно до частини першої ст. 4 ЗУ «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» [2, с. 180].

Договір безоплатного користування пам'яткою культурної спадщини укладається відповідно до вимог ЦК і повинен містити відомості про особливості, що складають предмет охорони цього об'єкта, а також вимоги до збереження пам'ятки. Безкоштовне користування культурними цінностями застосовується у сфері соціально-культурного обслуговування населення: користування послугами бібліотек та архівів тощо.

У сфері цивільного обігу культурних цінностей вагому роль відіграє комісійна торгівля антикваріатом. Цивільно-правовий обіг антикваріату на сьогодні є обмеженою діяльністю, оскільки вивозити антикваріат за межі України, відповідно до чинного законодавства, суворо заборонено [2, с. 173].

Предмети та їх фрагменти, що одержані в результаті археологічних розкопок, ордени, медалі, печатки, різноманітні види зброї забороняється приймати на комісію та продавати через спеціалізовані комісійні магазини, а також на аукціонах [2, с. 175].

На сучасному етапі встановлення правового регулювання інституту культурної спадщини, деталізація положень щодо обігу об'єктів такої спадщини є нагальною проблемою, що потребує щонайшвидшого вирішення. Сучасне українське законодавство є досить безсистемним, характеризується фрагментарністю та має невизначену кількість пробілів і прогалин. Окрім цього, даний інститут не має єдиного тлумачення, не встановлені чіткі обмеження у цивільно-правовому обігу культурних цінностей, не визначені вимоги до суб'єктів цих відносин, відсутня єдина класифікація культурних цінностей, що значно обтяжує, а іноді й унеможлиблює діяльність у сфері правозастосування [2, с. 3]. Найскорішого вирішення та усунення усіх законодавчих колізій та пробілів потребує не правова система, а самі об'єкти культурної спадщини. Нівелювання закону, порушення нормативних приписів, недостача уваги з боку держави тощо призвело до того, що дуже велика кількість пам'яток культури опинилося в жахливому становищі.

Список використаних джерел:

1. Богуславский М. М. Культурные ценности в международном обороте: правовые аспекты / М. М. Богуславский. – М. : Юрист, 2005. – С. 17.

2. Зверховська В. Ф. Культурні цінності як об'єкти цивільних прав: Дис.... канд. юрид. наук: 12.00.03 / В. Ф. Зверховська; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». – Одеса, 2015. – С. 3, 109, 135-138, 141-143, 173, 175, 180.

3. Курило Т. В. Правова охорона культурної спадщини України: Монографія / Т. В. Курило. – Л.: Новий Світ, 2000, 2011. – С. 55.

4. Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей [Електронний ресурс] : закон України від 21.09.1999 р. № 1068-XIV. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1068-14>. – Назва з екрана.

5. Про затвердження Порядку укладення охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2001 р. № 1768 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 1. – Ст. 6.

6. Про охорону культурної спадщини [Електронний ресурс] : закон України від 08.06.2000 р. № 1805-III. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1805-14>. – Назва з екрана.

7. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] : закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15> – Назва з екрана.

Федорук Ю.А.

студентка,

Научный руководитель: Корнеева Е. М.

старший преподаватель,

Одесский национальный университет имени И.И. Мечникова

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ НАСЛЕДОВАНИЯ ДОЛИ УЧАСТНИКА В УСТАВНОМ КАПИТАЛЕ ОБЩЕСТВА С ОГРАНИЧЕННОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТЬЮ

Одним из актуальных вопросов сегодня выступает наследование доли участника в обществе с ограниченной ответственностью (далее – ООО). Это определяется тем, что законодательная база в области урегулирования данной сферы является не совершенной, в определенных случаях противоречивой, что порождает всё новые дискуссии как в науке, так и в практической деятельности.

Легальное определение ООО содержит статья 140 Гражданского кодекса Украины (далее – ГК Украины) [1], однако, обращаясь к специальному регулированию – ст. 50 Закону Украины «О хозяйственных обществах» – обществом с ограниченной ответственностью признается общество, которое имеет уставный капитал, разделенный на доли, размер которых определяется учредительными документами [2].

С момента смерти участника ООО, либо вступления в законную силу решения суда о признании гражданина умершим, открывается наследство на имущество, принадлежащее последнему на праве частной собственности, к наследникам также переходят права и обязанности, включая право на долю в уставном капитале общества. Однако, книга VI ГК Украины не содержит норм, которые бы прямо регулировали переход в порядке наследования доли